

Szerdán a Gondúzóben ingyen tartottak egy három órás kurzust, románul. Kevés ilyen képzés van Romániában, **az iskolában nincs is**, és ez meg is látszik az országos statisztikákon. Nézzünk meg pár érdekességet a tanultakból.

Az üzleti neveléssel foglalkozó céget működtető **Eusebiu Burcaș** magyarul köszönt minket, jó napot kíván, és megjegyzi, az alapján, hogy az öltönyeinek úgy 80%-a Székelyudvarhelyről származik, már ideérkezése előtt pozitívan gondolt a városra.

Akár a szerelem

Nem húzza az időt, kezdjük is a szemináriumot. Néhány dia után a következő idézet jelenik meg a vásznon: „A pénz különleges dolog. Holtversenyben van a szerelemmel, lévén nagy-nagy örömforrás, de a halállal is, mivel rengeteg aggodalom forrása”.

Ezt a költői gondolatot egy közgazdász, **John Kenneth Galbraith** fogalmazta meg, és azt hiszem, nehéz vele vitatkozni. Ki ne örült volna, amikor kapott pénzt, és ki nem aggódott soha miatta? A pénz által keltett érzelmeknek még lesz szerepük, de egyelőre haladjunk időrendben.

Megtudunk még valamit, az oktatásról: **a román tanügyben nem lehet eladást tanulni**, semmilyen formában. Hiába, hogy a pénzkeresés az ember egyik legalapvetőbb tevékenysége, esetleg csak a multik szerveznek ilyen képzéseket az alkalmazottaiknak.

És ami talán még kevésbé hatékony, az az, hogy **a felsőoktatásban végzetteknek a 80%-a más szakmában dolgozik**, mint amit tanult. Igaz, legalább találnak munkát, de nem túl hatékony befektetés, ha csak 20% éri el a papíron megfogalmazott célt, nem igaz?

Mint szinte minden, **a pénzzel való kapcsolatunk is gyermekkorban kezdődik**. Az általános képlet nagyjából az, hogy a gyerek a szülői gondoskodásnak köszönhetően kap pénzt, és nincsen köze a zsebpénznek az erőfeszítéshez. Burcaş szerint ez nem igazán jó így, hiszen az rögződik mélyen az egyénben, hogy a pénz csak úgy árad, ha jó kedv vesz körül és nem rosszkodunk, miközben **valójában meg kell dolgoznunk** érte.

Pénzt számol a kölök

Ezért ő úgy nevezi a gyerekét, hogy a zsebpénz az elvégzett házimunkától függ, amelyet a gyerek önmagának vezet. Ez a nevelés egyik fele, a másik pedig a beosztás kérdése. Ha a kicsi szeretne valami játékot vagy édességet, gyűjtenie kell rá.

Így szinte játszva tudatosul a gyerekekben, **hogy mi a kapcsolat a munka, a pénz és a költekezés között**, miközben kezdi megérteni a pénz értékét is. Amit általában az emberek csak fiatal felnőttkorukban kezdenek megérteni, hiszen addig inkább a szülői kegytől függ, hogy mi van vagy nincs az embernek.

Burcaş szerint ez csak egy lehetőség a nevelésben a sok közül, hogy mennyire jó vagy nem jó, az idővel kiderül. Mindenesetre én nem bántam volna, ha ilyen fogalmakat fiatalabban megértettem volna, na de majd a következő generáció, ugye.

Az előadó egy olyan grafikont mutatott, ami alapján kiderült, hogy **életünk közepe körül érdemes a leginkább félretenni pénzt**.

Azaz munkába állásunktól, karrierünk megszilárdulásától nyugdíjas korunkig.

Jó, igaz, ez így leírva nem hangzik újdonságként, de a lényeg a következő: mivel fiatalon nincsen még bevétel, erről nem nagyon van mit mondani, ugyanakkor a költségeinket fedezi a szülők. A kezdeti pénzkeresetünk jó menedzseléssel növelhető, míg a költségek nem emelkednek látványosan.

A nyugdij közeledtével

a romániai (és magyar) modell szerint a költségek megemelkednek, mivel az utódok támogatása (egyetem, lakás stb.) nagy összegeket emészt fel. Ez más országban nem feltétlenül van így, de nálunk igen. Az idős korral pedig együtt jár az is, hogy már nem tud a munkavállaló annyit túlórázni, **több pihenés kell és egyre több gyógyszer** is, ami ugyancsak nem szokott olcsó lenni.

És mi van a saját lakással? Fiatalon nem az kéne, hogy ez legyen a legnagyobb cél? Nos, nem. De eljutunk oda is.

Az időskor velejárója a nyugdíj is. Egy egyszerű gyakorlatra kér meg az előadó: a jelenlegi fizetésünket szorozzuk meg 0,3-mal. A kijött kicsi számot pedig még osszuk is el azonnal kettővel, mert **mire mi kerülünk oda, hogy nyugdíjasok legyünk, sokkal rosszabb lesz a helyzet, mint ma.** Óva int: már máától félre kell tenni pénzt nyugdíjas korunkra, mert nevetségesen alacsony pénz fog majd jutni nekünk akkor, amikor a leginkább szükségünk lenne rá.

2030-tól elkezdenek nyugdíjba vonulni a "decreței"-ek is, ami azt fogja jelenteni, hogy a mainál még **több nyugdíjasra, még kevesebb aktív dolgozó jut.** És a politikusok nem valószínű, hogy bármit is fognak kezdeni a problémával, legyen az majd más baja, amikor már tényleg körmünkre égett a gyertya.

Tehát ha valaki vállalkozó, és nem fizet magának fizetést és nyugdíjalapot, csak az osztalékból él, akkor ideje elgondolkodni azon, hogy mi lesz majd évtizedek múlva. **Szokást kell csinálni a félretett pénzből,** illetve havonta lehet az erőforrásainkhoz szabott befektetést végrehajtani. Nem a nagy dobást

kell keresni, hanem stabilitásra kell törekedni.

Számolni kell

Ajánlott leülni, és kiszámolni, hogy mennyit keres a munkájával az ember óránként. Persze, vágnánk rá egyből, a fizetésem ennyi és ennyi, ez havi ennyi és ennyi órával számolva...

De nem csak annyi idő megy el munkával, amennyit az irodában töltünk. Az oda-vissza utazás ideje, az eszközvásárlás, a túlórák, **az otthon lecsippentett családi idő is mind munkával kapcsolatos.** Így talán már nem is annyira fényes a helyzetünk? Akkor érdemes elgondolkodni, hogy az a csillogó, vadiúj telefon, amit meg akarunk venni, hány óránkba, napunkba is telik? Ki tudjuk használni?

Biztosan megéri?

Aztán fel kell mérni: mennyit keresünk? Milyen tulajdonunk van? Mire költünk? Mivel tartozunk? A költést valószínűleg huzamosabb ideig kell jegyzetelnünk ahhoz, hogy pontos képet kapjunk.

Meg fogunk lepődni

, mennyi „kicsi” dolog mennyi pénzt tud elnyelni.

Ha már képben vagyunk a pénzügyi szokásainkkal, akkor ki tudunk lépni az **egyetemista szindrómából**,

ami a keresett pénz teljes elverését jelenti, ahogy azt szokták az egyetemisták.

A pénz beosztása a fizetésnapon kezdődik: **a megtakarított pénzt előre kell leszelni az összegből**, nem utólag. És mindig tegyünk félre a személyes fejlődésünkre. Lehet ez egy új nyelv megtanulása, új tudás a munkahelyhez, pénzügyi intelligenciánk fejlesztése, bármi, amivel többet tudunk keresni vagy spórolni.

Visszatérve az érzésekre, az előadó leszögezi: a pénzzel kapcsolatos eljárásaink gondolatban kezdődnek ugyan, de érzelmek követik, majd remélhetőleg cselekvés, és csak aztán jön az eredmény.

Tudtunk nélkül sok **negatív érzést táplálhatunk a pénzzel kapcsolatban**. A kultúránk is olyan, hogy átítatja az a gondolat, hogy a gazdagok tolvajok, rossz emberek, a pénz pedig bizonyos értelemben rossz.

Tudtunkon kívül mi is gondolkodhatunk úgy a pénzről, habár mást állítunk, hogy gyorsítjuk az elherdálását, mert akkor jobban érezzük magunkat.

Például, lebutítva: ha a pénz rossz, és nekünk van, netalán még gazdagnak is gondoljuk magunkat, akkor **lehet, hogy mi is rosszak vagyunk, de nem akarunk azok lenni**. Meg kell ismernünk magunkat. A kevés pénz is okoz pszichológiai stresszt, de a sok is tud. Meg kell tanulni megérteni és használni az érzelmeket.

És akkor az autó, ház, banki kölcsön.

Mi legyen ezekkel? Az az előadó potenciálisan kényelmetlen tanácsa, hogy a lakás, amit megengedhetünk magunknak, az árban **két és félszerese legyen az évi jövedelmünknek**.

Az autó az éves jövedelemnek esetleg fele. És persze érdemes ilyenkor is elgondolkodni: biztosan szükségem van most ezekre? Romániában hatalmas a lakástulajdonosok aránya, 97 százalék körül van a magánkézen levő lakások aránya. Nyugaton talán 60 körül. **Nem mindig a lakás a legjobb befektetés.**

Ha meg hitelen gondolkodunk, akkor tegyünk egy szívességet a banknak és főleg magunknak: számoljunk utána, hogy mennyire van szükségünk rá. Amibe be akarunk fektetni, az visszahozza-e a pénzt? Fogjuk-e tudni fizetni huzamosabb ideig akkor is, ha beüt megint egy válság?

És ha az életszínvonalunk fenntartására akarunk hitelt felvenni, akkor egy dolgot tegyünk: **ne vegyünk fel hitelt.**